

چھوٹو

چھوٹو کو اس گلا دا بڑا افسوس تہ دُکھ آسا کہ ہر بندہ پہناویں اوہ اس کو
 جاندا سیاندا ہووے یا نہ..... اس کو ’چھوٹو‘ ناں کہن کاسد دا جد کہ اُسدا
 چنگا پہلا ہک ناں بھی آسا..... ”اقبال.....!“ ماء تہ اُس کو کدے اقبال
 ناں کہن کے مخاطب ہوندی کدے نکیا آکھدی۔ اقبال کو جد کدے کوئی
 اقبال آکھدا تہ اُسدے معصوم چہرے اُپر نکھارتہ رونق آجُلدی۔ جد ماء ”نکیا“
 آکھدی تہ اوہ ”جی اماں“ آکھ کہند ا مگر چھوٹو آکھن آلیاں دی اوہ کسے گلا دا
 جواب نہ دیندا۔ اک تہیاڑے اوہ اپنے بیہڑے بچ بچیا دا اس معاملے اُپر غور
 کر رہیا آسا کہ باہر لا بُو ہا کھلیا تہ ہکی بزرگ سُن اُس کو کچھیا ”چھوٹو..... کہہ
 حاجی صاحب دا ایہوئی کھر ہے؟“

اقبال کو لہر چڑھ گئی مگر اوہ بزرگاں نال گل کیتے ویلے تعظیمی کلمات برتدا
آسا۔ ایہہ صفت اُس کو ماؤ سُن سکھالی دی آسی۔ اوہ فوراً بول اُٹھیا ”جی
حاجی دا ایہ کھڑ ہے۔ میں یعنی اقبال اُندا بڑا پتر ہاں۔“

”شاباش..... خدا تلو سلامت رکھے پتر.....! ہاں توں اپنا کہہ ناں
دہسیا آسیا؟“

”جی اقبال۔“

”اچھا..... اقبال بچے توں ذرا ابو کو باہر سدسیں!.....!
دوڑے روز اقبال سُن اپنے ساتھی تہ ہم جولی سدھے آسے۔ بڑی شرٹ کا
دے کنڈے کھلے کر کہندے تہ تقریر شروع کر کہندی۔“

”دوستو تہ پیارے ساتھیو.....! آج میں تِساں کو ہک بہت ضروری گل
اُپر غور کرن واسطے سدھیا ہے۔ گل دراصل اسطراں دی ہے کہ اسیں نکلے بچے
ہاں اس بچ کوئی شک نیہہ۔ اَسدیاں بزرگاں سُن اَسدے ناں بھی مچ سوچ
سمجھ کے تہ پیراں، قاضیاں تہ نجومیاں کو لوں پچھ کے رکھے دے ہین مگر بد قسمتی
نال کوئی بڑا اَساں کو اپنیاں ناں نال مخاطب نیہہ کردا بلکہ چھوٹو..... چھوٹو
آکھ کا اَسدی تو ہین تہ بے عزتی کردے ہین۔ پہلا! ایہہ چھوٹو بھی کوئی ناں

ہوندا ہے؟ اگر جواب بچ اسیں بھی اُنہاں کو ”بڑو بڑھو“ وغیرہ آکھاں تہ کہہ اوہ چہلسن؟ لہذا..... اُندا بھی فرض بندا ہے کہ اوہ اَساں کو اتنی ہی عزت دیون جس دے اسیں حقدار ہاں۔ اسیں اُج اِس روئے دے خلاف احتجاج درج کرالدے ہاں۔ اَساں نال گل کرن یا اندازِ مخاطب بچ بدلاؤ آنن دی ضرورت ہے۔“

اقبال دی تقریر حالیں نہ مکی دی آسی کہ حنیف چاچو آگیا۔ ”وے گدریو.....! تَساں اُج کس خوشی بچ ایہہ جلسہ بلایا دا ہے۔ ایہہ چھوٹو تَساں دے سامنے کہہ تقریر کر رہیا ہے؟ ایہہ لیڈر کدھوں پُروں بن گیا.....؟“

”چاچو.....! میں لیڈر نہ..... نہ تقریر کر رہیاں، بلکہ تَساں جیاں اُچیاں قدراں آلیاں بزرگاں توڑیں ایہہ گل پہنچا رہیاں کہ اَساں نکلیاں بچیاں کو چھوٹو نہ آکھو۔ اپنا ناں چھوڑ کے کوئی ہو رناں..... اَساں کو قبول نہیہ۔ اگر کوئی بزرگ جتاں یا خاتون اَساں کو پیار نال مُنا، چُنا، بلو، سونو وغیرہ آکھدے ہین، اِس بچ اپنایت تہ پیار لبھدا ہے مگر..... چھوٹو آکھنا اَساں کو منظور نہیہ۔“

”چھوٹو..... نا منظور..... چھوٹو نا منظور“ بچے نعرے مار دے رہے تہ حنیف چاچو..... ایہہ سُندیاں ہو یاں اُتھوں نسیا۔

”اساں بھی بڑا ہونا ہے۔ اسیں بھی آن والے کل گجھ بڑیاں بڑیاں ہستیاں بنساں تہ تسیں فر بھی اَساں کو چھوٹو آ کھدے رہسو؟ ہر نکلے بڑے کو اپنی عزت پیاری ہوندی ہے۔ شڑکاں اُپروں کچرا جمع کرن آلا، لڑکا ہووے یا لہراں تہ پالی تھین بٹیلے آلی گدري..... کہہ تَساں کدے اُن دیاں خاموش ٹھڈاں اُپریا اُن دیاں اکھیاں بچ ساکن پیغام پڑھن دی کوشش کیتی ہے۔ اوہ آ کھنا چاہندے ہین کہ بڑیو..... بزرگو! اساں کو پتر آ کھو، تہی آ کھو، نکلیا یا نکلے آ کھو..... اسیں بھی اپنے دل بچ بڑے بنن دے خواب کھن کے جی رہے ہاں۔ بزرگو.....! اَساں کو چھوٹو نہ آ کھو..... چھوٹو نا منظور..... چھوٹو نا منظور.....!“

راجہ نذر بونیری

1۔ اوہکھے لفظاں نا مطلب:

مخاطب : کسے نال گل کرنی، کسے کی گجھ آ کھنا، سُنانا
 معصوم : جیہڑا گنہگار نہ ہووے
 تعظیمی کلمات : کسے کی ادب نال بلانا، اُس نے بارے بچ تعظیم والے لفظ بولنا

ہم جولی : ہانی، ہم عمر
 توہین : بے عزتی
 احتجاج : کسے گل نے خلاف اپنا روہ غصہ ظاہر کرنا
 اندازِ مخاطب : کسے نال گل کرن نا طریقہ
 خاتون : کالسری
 پالی تھین : مومی لفافے
 ساکن : اک جگہ کھلتا ہو یا جیہڑ ہلے جُلے نہ

2۔ مندرجہ ذیل سوالاں نے جواب دیو:

- (۱) چھوٹو کو کیہڑی گل دا افسوس آسا؟
- (۲) چھوٹو کو اُس دی اماں کس ناں نال بُلا ندی آسی؟
- (۳) اُس بزرگ بندے واسطے کسراں دے کلمات برتے؟
- (۴) شاباش! خُدا تگوسلامت رکھے، کس دے الفاظ آسے؟
- (۵) چھوٹو کس چیز دے خلاف تقریر کیتی؟

3۔ خالی جگہاں کو مناسب لفظاں نال پھرو:

نکھار صفت بچے لہر چھوٹو تقریر

(۱) اقبال دی.....حالیں نہ مکی دی آسی۔

(۲) ایہہ.....بھی کوئی ناں ہوندا ہے؟

(۳) اُس دے معصوم چہرے اُپر.....تہ رونق آجلی۔

(۴) اقبال کو.....چڑھ گئی۔

(۵) ایہہ.....اُس کو ماؤ سکھالی دی آسی۔

(۶) اقبال.....توں ذرا ابو کو باہر سدسیں۔

4۔ انشائیہ:

داستان، ناول، افسانہ تہ انشائیہ ادبی نثریاں گجھ خاص صنفیاں ہین۔
انشائیہ کہانی تہ مضمون نے بشکارلی جیئی اک صنف ہے جس نے اندر نہ
تہ پورے نی پورا افسانے رکھانی نی ٹکنیک اختیار کیتی جانی ہے تہ نہ ہی
ایہہ مضمون نال میل کھانی ہے۔ اس نے اندر قدرے طنزنا عنصر وی
شامل ہونا ہے ہور کسے خاص موضوع کی مقصد بنایا جانا ہے۔

